

Adam Bałabuch

Apostolski wymiar cierpienia w nauczaniu Jana Pawła II

Wrocławski Przegląd Teologiczny 2/1, 49-56

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ADAM BAŁABUCH

APOSTOLSKI WYMIAR CIERPIENIA W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Jan Paweł II akcentuje bardzo mocno w swoim nauczaniu, że w cierpieniu znajduje się źródło łaski, która może przyczynić się nie tylko do wewnętrznej przemiany tego, kto cierpi, ale może stać się także ogromnie cennym narzędziem w apostołskiej służbie dla dobra Kościoła i świata. Stąd płynie wielka troska Ojca św. o to, aby żadne ludzkie cierpienie nie uległo zmarnowaniu, lecz zostało włączone w zbawcze posłannictwo Kościoła.

Człowiek cierpiący może bowiem przyczynić się do dobra duchowego innych dzięki temu, że pozostaje złączony z nimi w tajemnicy świętych obcowania i tworzą razem jedno mistyczne Ciało Chrystusa. Tym samym modlitwa i ofiara jednych może stać się źródłem mocy dla innych. Cierpienie może być więc szczególnie cenną formą apostołstwa podjętego dla pomnożenia duchowego dobra wszystkich braci i siostr. Oczywiście, żeby mogło ono przybrać wymiar apostołski, musi być przyjęte z miłością i wiarą¹, a tak przyjęte prowadzić do zjednoczenia się z cierpiącym Jezusem i wraz z Nim ofiarowane Bogu².

1. CIERPIENIE NARZĘDZIEM I ZNAKIEM ZBAWIENIA

Tak przyjęte i przeżywane cierpienie staje się drogą służby, gdyż jest ofiarowane jako dar pełen odkupieńczej miłości, przeznaczony do zrodzenia

¹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w Münster* (01.05.1987), IGP (*Insegnamenti di Giovanni Paolo II*) X, 2 (1987) s. 1515; *Homilia podczas Mszy św. dla chorych w bazylice św. Piotra* (11.02.1988), IGP XI, 1 (1988) s. 411; *Przemówienie do chorych i osób zakonnych w katedrze w Manzini* (16.09.1988), OR („L'Osservatore Romano”, wyd. włoskie), 128(1988)222 s. 4.

² Por. Jan Paweł II, *Słowo na Anioł Pański w Baguio City* (22.02.1981), IGP IV, 1 (1981) s. 473; *Słowo na Anioł Pański* (05.03.1989), ORpol („L'Osservatore Romano”, wyd. polskie) 10(1989)3 s. 19; *Przemówienie do chorych w katedrze w Cordobie* (08.04.1987), IGP X, 1 (1987) s. 1153.

duchowych wartości dla dobra wszystkich ludzi³. Najmocniej i najczęściej podkreśla Ojciec św. prawdę o powołaniu cierpiącego człowieka do współdziałania razem z Chrystusem w zbawianiu świata. Wchodzi on w samo centrum dzieła odkupienia, które dokonało się przez cierpienie, i staje się narzędziem i znakiem zbawienia⁴. Stąd Papież mówi, że ludzkie cierpienie „przeniknięte duchem Chrystusowej Ofiary, jest niczym niezastąpionym pośrednikiem i sprawcą dóbr nieodzownych dla zbawienia świata [...] To ono bardziej niż cokolwiek innego, uobecnia moce Odkupienia w dziejach ludzkości”⁵.

W tym miejscu należałoby zaznaczyć, że Ojciec św. wskazuje na Maryję jako na tę, która przez swoje cierpienie wniosła szczególnie wkład w dzieło powszechnego zbawienia. Uczestniczyła ona bowiem z całą wrażliwością swojego serca w cierpieniach Syna. To współcierpienie osiągnęło szczyt na Kalwarii i było w tajemniczy i nadprzyrodzony sposób owocne dla zbawienia świata. Maryja otrzymała najpełniejsze uczestnictwo w dziele zbawczym Jezusa Chrystusa⁶.

Tych, którzy ofiarują swoje cierpienia w intencji zbawienia świata, nazywa Jan Paweł II „współpracownikami Chrystusa i Kościoła”⁷. Ich ból zaś przyrównuje do kropli wody, „która dodana do wina we Mszy świętej, przemienia się w Najdroższą Krew Chrystusa, wylaną dla zbawienia świata”⁸.

Ludzkie cierpienie ofiarowane Bogu staje się zatem potężną siłą prowadzącą do wyzwolenia z wszelkiej formy zła, które przygniata człowieka i świat. Kryje się w nim moc wiodąca ku nawróceniu tych, którzy potrzebują oczyszczenia ze swoich win⁹. Prawdę tę wypuklił szczególnie Ojciec św.

³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych i osób zakonnych w katedrze w Manzini* (16.09.1988), OR 128(1988)222 s. 4; *Przemówienie w szpitalu miejskim w Parmie* (06.06.1988), OR 128(1988)134 s. 4.

⁴ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (30.04.1980), IGP III, 1 (1980) s. 1038; *Homilia w czasie Mszy św. dla chorych w bazylice św. Piotra* (11.02.1981), IGP IV, 1 (1981) s. 280n.; *Przemówienie do osób niepełnosprawnych w centrum „François Charon” w Quebec*, s. 401n.; *Słowo do pielgrzymki chorych* (05.04.1984), IGP VII, 1 (1984) s. 937n.; *Przemówienie w szpitalu w Treviso* (16.06.1985), IGP VIII, 1 (1985) s. 1843n.; *Przemówienie podczas audiencji dla chorych* (21.03.1987), IGP X, 1 (1987) s. 647; *Przemówienie w szpitalu św. Eugeniusza w Rzymie* (04.12.1988), OR 128(1988)290 s. 5; *Homilia podczas Mszy św. dla chorych w bazylice św. Piotra* (11.02.1989), ORpol 10(1989)1-2 s. 23.

⁵ SD (List apostolski *Salvifici doloris*) 27, AAS 76(1984)3 s. 201-250.

⁶ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater* p.44, AAS 79(1987)4 s.361-433; SD 25; *Audiencja generalna* (04.05.1983), ORpol 4(1983)5-6 s. 10.

⁷ Jan Paweł II, *Przemówienie w szpitalu w Mestre* (17.06.1985), IGP VIII, 1 (1985) s. 1910.

⁸ Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (22.04.1981), IGP IV, 1 (1981) s. 995.

⁹ Por. Jan Paweł II, *Słowo na Anioł Pański* (15.03.1981), IGP IV, 1 (1981) s. 665;

w swoim przemówieniu do chorych w Krakowie: „Nawrócenie grzeszników idzie poprzez Wasze cierpienie. Jestem o tym najgłębiej przekonany. Tak, jak zbawienie świata, odkupienie świata, czyli nawrócenie człowieka w świecie idzie poprzez Krzyż Chrystusa, tak ciągle nawracanie grzeszników w świecie idzie poprzez Wasz Krzyż, poprzez Wasze cierpienie”¹⁰. Pomoc innym w duchowym zmartwychwstaniu jest bardzo ważnym posłannictwem, jakie mają do wypełnienia w świecie ludzie cierpiący.

2. CIERPIENIE WŁĄCZONE W ŻYCIE I POSŁANNICTWO KOŚCIOŁA

Kolejnym ogromnym polem działania wskazywanym przez Papieża cierpiącym jest duchowe wspieranie duszpasterskiej i misyjnej działalności Kościoła¹¹. Działalność misyjna i ewangelizacyjna Kościoła potrzebuje szczególnego wsparcia ze strony tych, którzy cierpią. Dlatego Jan Paweł II pragnie ukierunkować siły duchowe, płynące z apostołsko przeżywanego cierpienia, również na wsparcie tego istotnego dla Kościoła posłannictwa. Wsparcie to jest bardzo potrzebne dziełu ewangelizacji: „to znaczy dla zbawienia tych, którzy jeszcze nie znają Chrystusa”¹², jak również tym, którzy pełnią tę posługę w imieniu Kościoła¹³. „Kościół cierpienia” wzmacnia posługę ewangelizacyjną i w ten sposób przyczynia się do rozszerzania Królestwa Bożego w świecie i realizacji misyjnego nakazu Chrystusa¹⁴.

Ojciec św. w swoich przemówieniach poleca ludziom cierpiącym także cały szereg innych potrzeb Kościoła i świata, które domagają się ich duchowego wsparcia. Chce w ten sposób włączyć ofiarę cierpienia w wyproszenie potrzebnych łask. Przede wszystkim zachęca Papież do ofiarowania cierpień

Przemówienie do chorych w Viterbo (27.05.1984), IGP VII, 1 (1984) s. 1537; *Przemówienie do zakonów klauzurowych, rodziców, księży i więźniów w Cuenca* (31.01.1985), IGP VIII, 1 (1985) s. 314; *Homilia podczas Mszy św. celebrowanej w Aprilia* (14.09.1986), IGP IX, 2 (1986) s. 621.

¹⁰ Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w kościele OO. Franciszkanów w Krakowie* (09.06.1979), w: Jan Paweł II, *O cierpieniu*, wybór tekstów i przekład: K. Szostkiewicz i T. Zeleźnik, Warszawa 1985, s. 40.

¹¹ Por. Jan Paweł II, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny* (25.05.1980), ORpol 1(1980)5 s. 5; *Przemówienie w szpitalu „Dzieło Opatrzności św. Antoniego” w Padwie* (12.09.1982), IGP V, 3 (1982) s. 409.

¹² Jan Paweł II, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny* (10.06.1984), IGP VII, 1 (1984) s. 1648; Por. *Przemówienie podczas spotkania z Kościołem misyjnym w Tumaco* (04.07.1986), IGP IX, 2 (1986) s. 108n.

¹³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do trędowatych w Marituba*, s. 195; *Przemówienie w rzymskiej klinice „Salvator Mundi”* (20.03.1988), IGP XI, 1 (1988) s. 4.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do pielgrzymki inwalidów z diecezji Werona w Castel Gandolfo* (17.09.1981), IGP IV, 2 (1981) s. 278.

za Kościół, za jego wewnętrzną odnowę i uświęcenie, bo w tych, którzy doświadczają bólu, upatruje Jan Paweł II wieloraki podmiot nadprzyrodzonej siły Kościoła¹⁵. Im bardziej bowiem człowiek jest uwikłany w grzech, tym bardziej Kościół odczuwa potrzebę odwoływania się do ofiary ludzkiego cierpienia dla własnego oczyszczenia, aby stać się wiarygodnym świadkiem Chrystusa¹⁶.

Wielokrotnie podkreśla Papież, że sam osobiście liczy również na modlitwy i ofiarę cierpienia ze strony tych, którzy przeżywają różne dolegliwości. Prosi, aby w ten sposób wesprzeć jego posługiwanie Ludowi Bożemu. Jest on bowiem głęboko przekonany, że cierpiący mogą wyjednać mu potrzebne siły do wiernego wypełniania obowiązków w Kościele, jak też do tego, aby jego posługiwanie było zgodne z wolą Bożą¹⁷. Zachęca Jan Paweł II wszystkich, którzy doświadczają bólu, do towarzyszenia mu modlitwą i ofiarą w jego pielgrzymkach apostołskich, aby przez ich wstawiennictwo mógł otrzymać niezbędną pomoc do skutecznego, przynoszącego owoc nauczania¹⁸. Papież z wielką troską zabiega o duchowe wsparcie ze strony cierpiących, gdyż jest głęboko przekonany o wielkiej mocy, płynącej z ofiary ludzkiego cierpienia.

Kolejne ważne i aktualne sprawy polecane przez Ojca św. ludziom cierpiącym to między innymi: troska o to, aby wszyscy wierzący w Chrystusa stanowili jedno¹⁹, podjęcie współodpowiedzialności za sprawę powołań kapłańskich i zakonnych²⁰, duchowe wspieranie wysiłków zmierzających do budowania pokoju w świecie²¹, wspieranie ludzi dotkniętych licznymi

¹⁵ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w Münster* (01.05.1987), IGP X, 2 (1987) s. 1515; *Przemówienie w szpitalu na wyspie Guam* (23.02.1981), ORpol 2(1981)6 s. 14; *Przemówienie w lecznicy Królowej Apostołów w Albano* (03.09.1979), IGP II, 2 (1979) s. 226; *Przemówienie do chorych w Rimini* (29.08.1982), IGP V, 3 (1982) s. 377n.

¹⁶ Por. SD 27; Jan Paweł II, *Przemówienie w szpitalu miejskim w Brescii* (26.09.1982), IGP V, 3 (1982) s. 575; *Przemówienia do chorych podczas audiencji generalnych*: (16.01.1980), IGP III, 1 (1980) s. 155; (30.01.1980), IGP III, 1 (1980) s. 226; (07.01.1981), IGP IV, 1 (1981) s. 34n.

¹⁷ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie w szpitalu w Mestre*, s. 1910; *Przemówienie w szpitalu św. Jakuba* (21.12.1980), IGP III, 2 (1980) s. 1748; *Przemówienie do chorych w katedrze w Terni* (19.03.1981), IGP IV, 1 (1981) s. 712; *Przemówienie do chorych w Salzburgu* (26.06.1988), ORpol 9(1988)8 s. 19.

¹⁸ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla chorych w bazylice św. Piotra* (11.02.1982), IGP V, 1 (1982) s. 351n; *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (05.05.1982), IGP V, 2 (1982) s. 1415; *Przemówienie na lotnisku w Warszawie* (16.06.1983), ORpol 4(1983) nr nadzw./I s. 3.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na zakończenie Drogi Krzyżowej w Koloseum* (20.04.1984), IGP VII, 1 (1984) s. 1080.

²⁰ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w kościele św. Florina w Lichtensteinie* (08.09.1985), IGP VIII, 2 (1985) s. 629.

²¹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w Münster*, s. 1515; *Przemówienie w szpitalu*

niepokojami, napięciami i nienawiścią na całym świecie²² czy wreszcie włączenie się w obronę prawdy i sprawiedliwości w życiu społecznym²³.

3. ŚWIADECTWO WIARY, NADZIEI I MIŁOŚCI

Papież wzywa również tych, którzy otworzyli się w swoim cierpieniu na potrzeby bliźnich, aby uczestniczyli w cierpieniach innych, pomagali im w przezwyciężaniu wszelkich trudności, nieśli pocieszenie i dodawali otuchy, a przede wszystkim wspólnie z nimi zblizali się do odkrycia wartości ludzkiego życia dotkniętego bólem w świetle wiary²⁴. Kto bowiem sam doświadcza cierpienia, może jak nikt inny pomóc drugiej osobie w takim przyjęciu jej dolegliwości, aby nie powodowały one degradacji osobowości, lecz stały się czynnikiem prowadzącym do ukształtowania dojrzałej postawy apostoelskiej. Człowiek, przyjmujący własne cierpienie jako powołanie, staje się „wyzwalającym przykładem” dla tych, którzy przeżywają różne trudności i załamania²⁵. Wiąże się to między innymi z tym, iż ci, którzy doświadczają trudności, poszukują najczęściej zrozumienia i wsparcia u ludzi dotkniętych podobną sytuacją.

Ludzie, przeżywający cierpienie w duchu wiary, są przykładem nie tylko dla współbraci przeżywających podobne dolegliwości i ograniczenia, lecz także przez cierpliwe znoszenie bólu w jedności z Jezusem, stają się dla całego otoczenia świadkami umęczonego i ukrzyżowanego Chrystusa i uczą podporządkowania się woli Bożej w każdej sytuacji²⁶. Jan Paweł II zauważa i podkreśla również, iż ludzie cierpiący, którzy pozostają w komunii z Chrystusem, są świadkami wiary, nadziei, zbawienia i zmartwychwstania dla całej ludzkości. Są świadkami wiary i nadziei, które są w nich²⁷. Ich życie jest też

położniczym „*Miłosierdzia Bożego*” w Melbourne (28.11.1986), IGP IX, 2 (1986) s. 1734.

²² Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (20.08.1980), IGP III, 2 (1980) s. 422.

²³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych na Piazzetta Reale w Turynie* (04.09.1988), OR 128(1988)210 s. 13.

²⁴ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do ludzi niepełnosprawnych w centrum „François Charon” w Quebec*, s. 402; *Przemówienie do chorych w Salzburgu*, s. 19; *Homilia podczas Mszy św. na hipodromie „Ascot Race Course” w Bulawayo* (12.09.1988), ORpol 9(1988)9 s. 12.

²⁵ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas spotkania z laikatem Austrii w katedrze św. Stefana w Wiedniu* (12.09.1983), IGP VI, 2 (1983) s. 489.

²⁶ Por. Jan Paweł II, *Homilia do chorych transmitowana podczas niedzielnej Mszy św. radiowej* (14.06.1987), IGP X, 2 (1987) s. 2226; *Przemówienie do młodzieży, niepełnosprawnych, chorych i starszych na stadionie w Vancouver* (18.09.1984), IGP VII, 2 (1984) s. 610; *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (08.08.1979), IGP II, 2 (1979) s. 121.

²⁷ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. dla chorych w bazylice św. Piotra*

świadectwem miłości do Chrystusa Zbawiciela i wezwaniem innych do uznania wartości życia, jako daru Boga dla człowieka²⁸.

Obecność osób cierpiących w świecie pobudza społeczność ludzką do refleksji nad głębszymi wartościami życia ludzkiego. Ojciec św. zaznacza w swoich rozważaniach wielką rolę, jaką odgrywa cierpienie człowieka w pobudzaniu do refleksji oraz w odzyskaniu świadomości tego, co najważniejsze: sensu życia i przekonania, że zdrowie, siły i powodzenie nie są najważniejszymi wartościami, które można w życiu osiągnąć²⁹.

4. WSPÓŁDZIAŁ W BUDOWANIU MIĘDZYLUDZKIEJ SOLIDARNOŚCI

Cierpiący potrafią również w wielu wypadkach mobilizować do twórczego działania społeczność ludzi zdrowych. Wyraża się to konkretnie choćby w zagadnieniu walki z chorobami, czy w czynnym angażowaniu się otoczenia w niesienie braterskiej pomocy osobom dotkniętym jakimś nieszczęściem³⁰. Uwrażliwiają oni bowiem, jak podkreśla Jan Paweł II, swoje środowisko na potrzeby i problemy tych, którzy cierpią z jakiegokolwiek powodu. Tym samym uczą ludzi ich otaczających „wyrażania głębokiego wymagania Ewangelii do poświęcenia się z miłością i otwartością braciom”³¹. Ludzie cierpiący przyczyniają się w ten sposób do przemiany relacji międzyludzkich oraz wnoszą swój niczym niezastąpiony wkład w przekształcanie struktur i instytucji społecznych w kierunku ich humanizacji³².

Wokół „świata ludzkiego cierpienia” buduje się zatem, jak określa to Ojciec św., nowa cywilizacja miłości, w której społeczność ludzka zostaje

(11.02.1985), IGP VIII, 1 (1985) s. 479; *Przemówienie do ludzi niepełnosprawnych w centrum „François Charon”*, s. 401n; *Audiencja generalna* (04.06.1983), IGP VI, 1 (1983) s. 900.

²⁸ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (15.12.1982), w: Jan Paweł II, *O cierpieniu*, s. 40, 259.

²⁹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w czasie udzielania sakramentu namaszczenia chorych w katedrze Southwark w Londynie* (28.05.1982), IGP V, 2 (1982) s. 1909; *Przemówienie do chorych w katedrze św. Jana w Lyonie* (05.10.1986), IGP IX, 2 (1986) s. 848; *Przemówienie do chorych w Salzburgu*, s. 19; *Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji na temat AIDS* (15.11.1989), ORpol 10(1989)12bis s. 6.

³⁰ Por. Jan Paweł II, *Słowo na Anioł Pański*: (11.02.1979), IGP II, 1 (1979) s. 392n; (26.12.1979), IGP II, 2 (1979) s. 1528; *Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji na temat AIDS*, s. 6.

³¹ Jan Paweł II, *Przemówienie podczas audiencji dla pielgrzymki chorych* (19.04.1986), IGP IX, 1 (1986) s. 1069.

³² Por. K. O s i i ń s k a, *Ludzie chorzy we wspólnocie ludzkiej*, w: *Ludzie chorzy i starsi w Kościele*, red. J. Charytański, Warszawa 1981, s. 79.

przemieniona i przybiera nowy „ludzki charakter, ludzki wymiar”³³. W tym procesie budowania lepszego, odnowionego świata cierpienie jest „cennym narzędziem”, ponieważ rozbudza postawy ofiarnej miłości i miłosierdzia³⁴, pomaga wyjść ze swego zamknięcia, by dawać siebie innym³⁵, czy wreszcie tworzy nowe więzy solidarności międzyludzkiej³⁶.

Osoby, które potrafiły pośród cierpienia urzeczywistnić w swoim życiu najwyższe wartości duchowe, stają się ponadto ich szczególnymi propagatorami w ludzkiej społeczności. Wówczas bowiem, „gdy to ciało jest głęboko chore, całkowicie niesprawne, a człowiek jakby niezdolny do życia i do działania – owa wewnętrzna dojrzałość i wielkość duchowa tym bardziej jeszcze się uwydatnia, stanowiąc przejmującą lekcję dla ludzi zdrowych i normalnych”³⁷. Oznacza to, iż człowiek cierpiący okazuje się w większym stopniu zdolny do wyrażania wartości ludzkiego ducha. Poza wyżej wymienionymi już wartościami, wspomina Papież jeszcze w swoich rozważaniach między innymi o następujących darach, które mogą zostać rozwinięte w środowisku dzięki obecności w nim ludzi cierpiących: przyjaźni, współpracy w miłości³⁸, odwadze i męstwie³⁹, pokorze, cierpliwości, radości życia⁴⁰, mądrości i dojrzałości⁴¹.

Nauczanie Jana Pawła II ukazuje więc ludzkie cierpienie jako wielką wartość w życiu Kościoła i świata. Może ono bowiem stać się „zbawiennym cierpieniem” nie tylko dla tego, kto sam doświadcza bólu, lecz także dla innych. I tu znajduje się właśnie zasadnicze źródło wielkości i wartości

³³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie w szpitalu w Potenzy* (25.11.1980), IGP III, 2 (1980) s. 1420; *Przemówienie do wspólnoty „Arche” w Rzymie* (16.02.1984), IGP VII, 1 (1984) s. 409n.

³⁴ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie podczas wizyty w „Domu Miłości” w Villa Cella* (06.06.1988), OR 128(1988)134 s. 12; *Przemówienie w szpitalu św. Józefa w Phoenix* (14.09.1987), IGP X, 3 (1987) s. 495.

³⁵ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do osób niepełnosprawnych w centrum „François Charon” w Quebec*, s. 401.

³⁶ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do Kolegium Kardynałów Kurii Rzymskiej* (23.12.1982), IGP V, 3 (1982) s. 1678; *Przemówienie do uczestników kongresu medycyny nagłych wypadków i kłesk* (28.05.1983), IGP VI, 1 (1983) s. 1384; *Przemówienie do chorych w Salzburgu*, s. 19.

³⁷ SD 26.

³⁸ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie w szpitalu św. Karola z Nancy w Rzymie* (16.03.1986), IGP IX, 1 (1986) s. 722.

³⁹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych podczas audiencji generalnej* (10.10.1979), IGP II, 2 (1979) s. 720.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży, niepełnosprawnych, chorych i starszych na stadionie w Vancouver*, s. 609n.

⁴¹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do chorych w Gdańsku* (12.06.1987), IGP X, 2 (1987) s. 2163.

ludzkiego cierpienia. Jego ogromne znaczenie w życiu Kościoła i świata płynie także stąd, że staje się często czynnikiem inspirującym przemianę stosunków międzyludzkich przez uwrażliwienie otoczenia na szereg nie zauważanych lub nie docenianych do tej pory wartości duchowych. Dlatego mówi Ojciec św., że obecność ludzi cierpiących w świecie jest „kazaniem”, które głoszą oni „przez cierpliwe znoszenie swojego cierpienia. Nie zdoła go zastąpić żadna ambona, żadna szkoła i żaden wykład. Sale szpitalne służą społeczeństwu na równi z salami szkolnymi i salami wykładowymi”⁴².

Przez swoją twórczą i apostołską obecność w świecie osoby, które przeżywają jakieś dolegliwości, pozostają w gronie ludzi piszących przez pokolenia „ewangelię cierpienia”. Piszą oni tę ewangelię, „jednocząc swoje ludzkie cierpienia z Jego cierpieniami odkupieńczymi [...] Wypełnia się na nich ewangelia cierpienia, a równocześnie każdy z nich pisze ją jakoś w dalszym ciągu – pisze i głosi światu, przepowiada swemu otoczeniu i ludziom współczesnym”⁴³.

⁴² Jan Paweł II, *Spotkanie z chorymi i ułomnymi w domu opieki w Wiedniu* (11.09.1983), IGP VI, 2 (1983) s. 468.

⁴³ SD 26.